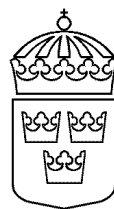

Riksdagens protokoll

2002/03:82

Tisdagen den 1 april

Kl. 14.00 – 15.55

Protokoll
2002/03:82

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 24, 25 och 26 mars.

2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade att *Hans Backman* (fp) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 29 mars, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Lena Ödeen*.

3 § Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 3 april kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Vice statsminister *Margareta Winberg*, statsrådet *Morgan Johansson*, statsrådet *Berit Andnor*, utbildningsminister *Thomas Östros* och statsrådet *Pär Nuder*.

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2002/03:246

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:246 av *Agne Hansson* (c) om riskkapitalförsörjningen för små företag

Interpellationen kommer att besvaras den 8 april 2003.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa utomlands.

Stockholm 31 mars 2003

Näringsdepartementet

Leif Pagrotsky

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

5 § Svar på interpellation 2002/03:203 om spelberoende

Anf. 1 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Annelie Enochson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att motverka spelberoendet, vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska barns och ungdomars tillgänglighet till spelautomater samt om jag avser att följa det förslag till ökade anslag som Statens folkhälsoinstitut har lagt fram för att finansiera åtgärder som ska leda till ett minskat spelberoende.

Mot bakgrund av utvecklingen på spelmarknaden och problemen med ohälsoeffekter till följd av överdrivet spelande fick Statens folkhälsoinstitut i oktober 2001 i uppdrag att ge förslag till ett handlingsprogram mot spelberoende. Institutet har nu presenterat sitt förslag och arbetet med att bereda det pågår för närvarande i Regeringskansliet. Jag avser att återkomma till riksdagen med förslag till utökade resurser för att motverka spelberoendet.

En rad förslag till åtgärder som FHI har lagt fram finns med redan i regeringens proposition 2002/03:93, *Vissa frågor inom spelområdet m.m.*, som nyligen presenterats för riksdagen. En viktig del i åtgärdsprogrammet blir att regeringen kommer att ge stöd till att utveckla vårdformer för spelberoende. Regeringen avser att ge stöd till att inrätta kunskapscentra i Malmö, Göteborg och Stockholm i enlighet med FHI:s förslag.

Ytterligare förslag i FHI:s rapport som regeringen ser som angelägna att förverkliga är att skapa förutsättningar för riktade utbildningsinsatser till personer som yrkesmässigt kan komma i kontakt med spelberoende eller problemspelare. Regeringen ser också ett behov av förstärkt stöd till självhjälpsgrupper och föreningar för spelberoende samt riktade insatser för att förbättra stödet till de anhöriga. Ett långsiktigt och brett upplagt forskningsprogram om spel och spelberoende ska genomföras. FHI bör därför enligt regeringens bedömning ansvara för att en forskningsplan upprättas under 2003.

Frågan om hur marknadsföringen av spel påverkar spelets och problemspelandets utveckling bör enligt regeringens bedömning studeras närmare och förslag utarbetas om att begränsa marknadsföringen för att minska problemspelandet. Regeringen har för avsikt att med ATG och Svenska Spel ta upp frågan om bolagen i annonser eller reklamslag i medier samt på lotter, bongar, spelkvitton och dylikt ska informera om det hjälptelefonnummer som finansieras av FHI och som riktar sig främst till personer med spelberoende eller deras anhöriga, i syfte att förändringen ska träda i kraft snarast, dock senast den 1 juli 2004. Avsikten är att pröva systemet under 24 månader för att därefter låta utvärdera effekterna.

När det gäller värdeautomater har regeringen i Svenska Spels koncession för spel på värdeautomater för perioden den 1 januari 2003 till den 31 december 2004 beslutat att för tillståndet kräva att bolaget vid sina avtalsförhandlingar med restaurangägare gör en samlad översyn av lämpligt antal värdeautomater per spelställe samt placeringen av automaterna. Regeringen har vidare uppdragit till Lotteriinspektionen att vid utfärdande av lotteritillstånd särskilt överväga möjligheten att begränsa antalet spelautomater. Syftet med dessa begränsningar och krav är att

minska risken för sociala skadeverkningar, samtidigt som det enligt regeringens bedömning ökar möjligheten till en effektiv kontroll och tillsyn över spelformen.

Regeringen har under senare tid fört en diskussion med Svenska Spel om hur ansvaret för och kontrollen av spel på värdeautomater kan utvecklas. Svenska Spel har mot bakgrund av detta under 2003 arbetat fram ett tiopunktsspelansvarsprogram för spel på värdeautomater. Programmet innefattar åtgärder för att säkerställa att 18-årsgränsen efterlevs, nya utbildningskrav, särskilda omsättningskrav för spelplatser med fler än tre värdeautomater, förändring av värdeautomaternas utseende, ny informationsfolder och ett öppethållande kopplat till serveringstillståndet. Bolaget har redan påbörjat tillämpningen av programmet. Regeringen avser att nära följa hur spelandet på värdeautomater påverkas av de åtgärder som kommer att vidtas i enlighet med spelansvarsprogrammet.

Regeringen kommer alltså att så långt möjligt, efter genomförd remissbehandling av FHI:s rapport, förverkliga viktiga delar av de förslag Statens folkhälsoinstitut redovisar i sin rapport. Regeringen kommer också att nogsamt följa den fortsatta utvecklingen inom området.

Anf. 2 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! Tack, herr minister, för svaret.

Det är en allvarlig situation vi har i Sverige i dag med ett ökande spelberoende allteftersom staten öppnar upp för nya spel och kasinon. Sedan jag skrev min interpellation i februari har Stockholm öppnat ett nytt kasino, och vi har nu fyra kasinon i Sverige. På Stockholms kasino kommer insatserna på enstaka nummer, så kallade *high limit*, att vara så höga som 40 000 kr. Det krävs en rejäl plånbok för att klara så höga insatser. Tyvärr har det visat sig att det är hushåll med låga inkomster som spenderar mest. De spenderar tre gånger så stor andel av sin disponibla inkomst på spel som vad höginkomsttagarna gör.

Många spelar för att de hoppas på att vinna den stora vinsten som totalt kommer att förändra deras liv; de kommer att bli rika, lyckliga och leva bra resten av livet. Att skapa en förmögenhet genom ett vanligt lönearbete är ju i det närmaste omöjligt i det socialdemokratiskt styrda Sverige, och spelandet blir därför en verklighetsflykt. Spelandet i Sverige är mycket omfattande också sett ur ett internationellt perspektiv.

I ministerns svar på min interpellation hänvisas till åtgärder som föreslås i den nyligen framlagda propositionen *Vissa frågor inom spelområdet m.m.*, vars motionstid går ut nu på torsdag. Många av dessa förslag bygger på Folkhälsoinstitutets handlingsprogram mot spelberoende, och de är bra. Men detta räcker inte. Ingenstans i propositionen talas det om att mer pengar ska anslås för att hjälpa de spelberoende. Folkhälsoinstitutet har i sitt handlingsprogram beräknat att det ekonomiska behovet för att motverka spelberoende och minska de skadliga effekterna av överdrevet spelande är det tiofubbla, det vill säga 40–50 miljoner mot de 4 miljoner som staten ger i dag. Med tanke på att staten får in ca 5 miljarder direkt till statskassan är en promille tillbaka till de spelberoende ynkligt.

I dagens Sverige finns det bara ett ställe som behandlar spelberoende, och det är privatägt och ligger i Kolmården. Där finns det plats för 14 ”klienter” i taget. Det kostar ca 150 000 kr att få hjälp på detta behand-

Prot. 2002/03:82
1 april

Svar på
interpellationer

lingshem – en kostnad som är jämförbar med behandlingen av andra missbrukare.

Enligt spelberoendes förening är behovet av behandlingsplatser 800–1 000 platser, och bara det skulle innebära en kostnad på 150 miljoner.

Jag ställde en fråga till ministern i min interpellation om ministern avser att följa de förslag till ökade anslag som Folkhälsoinstitutet har föreslagit. Jag undrar därför om ministern anser att en procent av de pengar som staten får in är rimligt att ge tillbaka till de spelberoende i stället för, som det är nu, bara en promille.

Anf. 3 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Annelie Enochson har aktualiserat ett viktigt samhällsproblem i denna debatt, för spelberoendet orsakar stort lidande för de drabbade och deras anhöriga.

För 25 år sedan var enarmade banditer ett stort problem för många som inte kunde hantera sitt spelande. Banditerna förbjöds därför 1979. I stället har vi nu fått nya spel som innebär stora risker för spelberoende. Jag tänker då exempelvis på Jack Vegas-automater, som finns på många restauranger. Det som förenar de tidigare enarmade banditerna med Jack Vegas är att insatsen är låg, och tiden mellan spel och eventuell vinst är kort. Vi vet att ungdomar vill ha snabba resultat, och därför lockas de av sådana spel.

25 000 svenskar är redan spelberoende. Ytterligare 75 000 har problem med spelandet. Det är lätt att tänka sig vilka svåra följder spelberoendet får. Det kan vara raserad ekonomi, havererade äktenskap, konflikter i familjen och sämre närvaro på arbetet eller i skolan. Det kan också bli en inkörsport till drogmissbruk för att man vill dämpa ångesten. Det kan vara oförmåga att hinna med något annat än sitt spelande.

För att lösa de här problemen går det inte att, som på 1970-talet, bara förbjuda det man inte vill ha. Ett förbud i dag skulle bara öka det illegala spelandet. Vi vet att Folkhälsoinstitutet har förslag om skärpt ålderskontroll för automatspel av Jack Vegas-typ och spelstopp fram till klockan 16. Men hur menar ministern att krögarna ska kunna kontrollera att dessa bestämmelser verkligen kommer att efterlevas? Vi vet att den i dag gällande 18-årsgränsen för automatspel enligt tidningsuppgifter har varit väldigt dåligt kontrollerad.

Kanske är dessa åtgärder inte tillräckliga för att minska spelberoendet. Vi har i dag också spel över Internet som lockar. Över 2 000 webbsidor inbjuder till spel, och 94 % av våra 16–19-åringar har tillgång till Internet. Då vill jag fråga ministern om han avser att ta initiativ till internationella överenskommelser om begränsningar av spelverksamheten.

Annelie Enochson tar också upp de kristna och frivilliga organisationernas möjligheter att hjälpa dem som drabbas. Jag instämmer i det hon säger om sitt förtroende för deras verksamhet. Jag tolkar ministerns svar till Annelie som att han är beredd att ge dessa organisationer medel så att de också har möjlighet att stödja de anhöriga till spelberoende.

Vart ska jag egentligen som förälder vända mig i dag om jag upptäcker att mitt tonårsbarn håller på att ödelägga familjens ekonomi och går mot en mörk framtid?

Anf. 4 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Jag delar föregående talares oro, synpunkter och frågeställningar omkring det här. Det visar sig ju att spelberoendet ökar. Självklart ökar det antingen för att samma antal individer gör större insatser eller också för att det är flera individer som spelar – eftersom intäkterna från spel ökar så enormt i Sverige.

Det vi också ser är att tillgängligheten ökar. Jag kan ta exemplet med kasino. Men det är inte bara kasino, utan det är alla spelombud. Det är öppettider. Det är reklamen för spel. Det visade ju sig i ett program på TV att en kvinna som är 17 år kan gå in och spela hos ombud, till och med hos Svenska Spels ombud, utan att man begär legitimation. Är det inte dags att man gör precis som Systembolaget, att man begär legitimation av personer som man tror kan misstänkas vara yngre än 18 år för att kunna spela? Det måste regleras på något sätt. Det var inte bara det att det gick att spela. Det var också enorma summor. Man kan fundera på hur ett spelombud kan ta emot 500 kr från en så ung person som bara spelar.

När det gäller informationen och reklamen undrar jag: Varför kan inte reklamen omges av samma restriktioner som alkohol- och tobaksreklam? Reklamen som visas i dag i TV-kanaler och i pressen ger ju mig visionen att jag faktiskt kan vinna, att jag är en vinnare om jag spelar och att jag är lite, vad ska vi säga, naiv och lite dum om jag låter blir att spela. Sådan reklam kan vi inte ha, för vi går ju på den reklamen. Jag tror att det är ett skäl till att spelandet ökar att reklamen har blivit mycket mer aggressiv. Det finns ju ingen anledning att säga att reklamen om spel ska vara mer upplysande. Men ta åtminstone bort den reklam som är så där väldigt utåtriktad, som visar min stora vinstchans – som jag faktiskt inte har. Den största delen av min insats går ju så att säga inte till mig själv. Den går till spelformen.

Så min fråga till ministern är: Är det inte dags att kraftigt skärpa reglerna omkring spelandet i Sverige och inte lägga ansvaret i överenskommelse på Svenska Spel? Regeringen ska i sina regleringsbrev tala om vad det är som gäller för att förebygga, för att stävja och för att liksom få till det här med spelandet. Regelverket måste förbättras enligt min åsikt.

Anf. 5 KENT OLSSON (m):

Herr talman! Över 100 000 i Sverige är spelberoende. Regeringen går till Folkhälsoinstitutet, vilket jag tycker är bra, och ber dem utreda. Man går till Svenska Spel och ATG och pratar med dem och väntar på remissyttrande. Jag måste säga att jag är lite förvånad över att det inte blir hårdare åtgärder. Varför kommer det inga konkreta förslag? I den proposition som vi har fått nu säger man att regeringen ska återkomma.

Vi vet ju, precis som Annelie Enochson sade, att det framför allt är de med låga inkomster som spelar mest. Men vi såg även ett skräckexempel i Expressen för ett par veckor sedan när Jan-Ove Waldner redogjorde för sitt spelberoende och konstaterade att han hade spelat bort flera miljoner.

I marknadsföring satsar den svenska spelmarknaden ca 600 miljoner kronor. Omsättningen på spel är många miljarder, 35 miljarder per år. Man kan också konstatera vissa andra bakgrundsfakta kring detta problem. Det kryper allt längre ned i åldrarna. Ungefär 10 000 tonåringar har spelproblem.

Vad gör man då från regeringens sida åt detta? Man säger att man satsar ca 6 miljoner för att minska spelberoendet. Hur mycket är 6 miljoner? Det är ca 67 öre per svensk. Det är inte speciellt mycket. Låt mig ge ett par exempel på vad man gör i andra länder, exempelvis Kanada, Australien, Nya Zeeland och USA. Där har man forskning, preventionsarbete och behandling av spelberoende. Man satsar faktiskt en hel del mer pengar. I USA satsar man 22 miljoner US-dollar, motsvarande 0,20 US-dollar per person och år. Det är lite drygt två svenska kronor. I Kanada satsar man ca 10 miljoner, eller drygt 4,70 kr per person. I Australien satsar man nästan 9 kr per person. Skulle man ha samma satsning i Sverige som i Australien skulle man behöva satsa drygt 84 miljoner kronor per år.

I de här länderna tar man alltså ett rejält tag i detta problem. Jag skulle vilja fråga ministern: Är ministern beredd att här säga att det blir en ökning av de pengar som man kommer att satsa för att få bukt med spelberoendet? Är ministern beredd att säga ungefär hur stora summorna kommer att bli? Detta är viktigt, tycker jag, för alla oss som är engagerade i den här frågan. Det är ju så att staten drar in oerhört mycket pengar på spelare. Då är det viktigt att vi också försöker minimera de sociala problem som det medför.

Från vår sida är vi, kan jag direkt säga, beredda att satsa betydligt mer pengar än vad regeringen gör. Jag hoppas att jag under dagens interpellationsdebatt även ska få ministern att inte bara säga: Vänta och se. Vi behöver regeringsmedlemmar som inte bara säger: Vänta och se. Vi behöver även konkreta besked i den här salen, och inte efter långdragna förhandlingar utan kanske direkt. Ministern, visa att det sker någonting nu och ge inte svaret: Jag återkommer till riksdagen år 2004.

Anf. 6 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Detta är på sitt sätt en ganska intressant bild av diskussionen. När man hör hur ni går på i er argumentation skulle man nästan kunna tro att ni vill förbjuda Jack Vegas-apparater eller förbjuda kasinon och göra sådana inskränkningar. Men så är det ju inte. Ni är egentligen överens med den hållning som vi har från regeringens sida att vi ska ha ett spelande i Sverige och att det ska vara av ungefär den omfattning som vi har i dag men att vi måste satsa betydligt mycket mer på informationsinsatser, hjälpa de spelberoende och att också se till att människor inte hamnar i ett spelmissbruk i unga år och att man också skyddar ungdomar. Det är egentligen ungefär samma hållning som vi har.

Hittills är det bara det negativa kring spelandet som har lyfts fram. Men jag tycker att man också ska nämna att spelandet i det stora faktiskt är en källa till ett oerhört stort nöje för människor i allmänhet. De allra flesta människor som spelar, vare sig det är på hästar, fotboll eller något annat, har inga problem med spelmissbruk, utan de gör detta för att det är ett allmänt nöje för deras egen skull. Jag tycker inte att man ska glömma bort det heller när vi har denna diskussion, vilket man ibland tenderar att göra.

Staten har ett stort ansvar för spelandet, eftersom en stor del av spelet ligger på staten. Då är det självklart också så att staten ska ta ett stort ansvar för att skydda unga människor och också hjälpa dem som hamnar i spelmissbruk.

Jag har i mitt interpellationssvar försökt dra upp de riktlinjer som vi har. Vi har en strategi tillsammans med Svenska Spel. Svenska Spel tar fram ett tiopunktprogram när det gäller bland annat att säkerställa 18-årsgränsen, som ni var inne på, att informera mer om det hjälptelefonnummer som finns och att också i övrigt lyfta fram och diskutera förändringar i öppethållande och förändringar av värdeautomaternas utseende och information. Alla dessa delar som ni har tagit upp i era inlägg finns faktiskt med, antingen i tiopunktprogrammet eller i förslagen från Folkhälsoinstitutet.

Vad diskussionen egentligen leder fram till är hur mycket pengar som vi är beredda att satsa. Jag kan säga att vi är beredda att satsa betydligt mycket mer pengar än vad vi har gjort hittills. Kent Olsson säger att jag måste tala om vilka summor och tidpunkter det handlar om. Men allt prövas i en sedvanlig budgetprocess, och vi är mitt uppe i en sådan budgetprocess. Men jag kan lova Kent Olsson att han inte ska behöva vänta till hösten eller till nästa vår innan han får besked om detta, utan det kommer att lämnas besked om utökade resurser för satsningar på spelberoende betydligt snabbare än så.

Anf. 7 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! Det positiva med spelandet är bland annat att 64 olika ungdomsorganisationer får pengar från detta. Samtidigt visar det sig att de flesta som fastnar i spelberoende är ungdomar. Det visades inte minst i TV-programmet Uppdrag Granskning för ett tag sedan. Inkörsporren till detta spelberoende är värdeautomaterna av typen Jack Vegas och Miss Vegas. Det som skiljer dessa värdeautomater från andra spel är att det är kort tid mellan insats och resultat. Det är även möjligt att snabbt återinsätta vinsten till skillnad från i andra spel. Det finns tydligen ca 7 500 sådana värdeautomater runtom i Sverige.

Vad som är lurigt med detta spel är att även ovana spelare snabbt kan utvecklas till beroende spelare. Och åldersgränsen på 18 år har visat sig vara svår att efterleva även för Svenska Spel som bland annat i sin egen spelbutik i Sundbyberg har haft minderåriga spelare vid ett antal tillfällen.

Lotteriinspektionen, som har övervakningsansvaret för den svenska spelmarknaden, har ingen uppfattning om hur utbrett spelandet är bland minderåriga hos Svenska Spels ombud. Enligt generaldirektören inriktas deras insatser i första hand på olagliga spel.

Marknadsföringen av spel är också mycket aggressiv. Och enligt Lotteriinspektionen satsar spelbranschen mer än 2,3 miljoner kronor per dag på sin marknadsföring. Det är starka marknadskrafter som bidrar till att sätta fart på de inre frestelserna hos enskilda människor, och många klarar inte av denna situation.

Svenska Spel som är helt statsägt satsar tillsammans med ATG och folkrörelsen svensk idrott 800 miljoner kronor på marknadsföring i syfte att vi ska spela ännu mer. Och den grupp som har svårast att värja sig mot denna marknadsföring är just ungdomar.

Sedan 1997 har spelmarknaden fortsatt att expandera med flera nya spelformer och utländska spelarrangörer, och ny teknik ökar risken för spelberoende. Det är bara en tidsfråga innan vi ser spel via mobiltelefo-

ner och digital-TV. Och ju mer lättillgängligt det är, desto större är risken för beroende.

Folkhälsoinstitutet föreslår i sin handlingsplan att spelbolagen ska ta ett större ansvar, och eftersom staten är spelmarknadens största aktör undrar jag: Vad tänker ansvarig minister göra för att informera om riskerna med att spela och inte bara annonsera?

Anf. 8 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Jag kan hålla med ministern om att det är ett nöje att spela. Jag tillhör dem som några lördagar per år satsar en hundralapp på Harry Boy, och det går ungefär jämnt upp.

Men det finns också en annan sida som jag fick kontakt med i förmiddags. Det var en god vän som ringde och talade om att hennes granne man nu hade spelat bort både hus och bil. Då är frågan vilken hjälp sådana drabbade familjer får.

Den svenska spelmarknaden omsatte 20 miljarder år 1991. Summan år 2002 hade ökat till drygt 35 miljarder. Det är stora summor, men vi kan spåra stora tragedier bakom dessa siffror. Därför är det väldigt viktigt att de spelberoende och också deras anhöriga får stöd. Jag undrar om ministern har några internationella kontakter för att diskutera begränsningar av spelverksamheten mot bakgrund av det hot som dessa webbplatser innebär.

Anf. 9 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Ja, statsrådet, jag tillhör dem som sällar mig till skaran som tycker att det är ett nöje att spela. När jag tänker på spela handlar det om att spela kula och att spela fia med knuff. Fia med knuff tyckte jag inte var så kul, men jag gjorde i alla fall det.

Men det spel som vi talar om här handlar om spel med pengar, och det finns oerhört många människor som faktiskt avsätter hela helgerna för att gå på travet och tycker att det är kul. Det är självklart att man spelar bingo och på travet. Men det är de stora insatserna, de stora pengarna, som det handlar om och som får de stora och sociala konsekvenserna. Det är det som vi diskuterar här.

Man jämför spelmissbruk med tobaksmissbruk och alkoholmissbruk. Skillnaden är att detta går så mycket snabbare. Det kan få enorma sociala konsekvenser på bara några veckor om man har spelat bort sina pengar, och man kanske fortsätter att spela fast man inte har dessa pengar. Ungdomar spelar om pengar, och det är det som är problemet, och konsekvenserna kommer.

Det betyder också att åtgärder måste vidtas ganska snabbt för att man ska komma till rätta med detta. Jag menar att regelverket måste förbättras snabbt. Ett förslag som jag funderar på är att höja gränsen för spelande till 20 år.

18-åringar går ju i skolan och lever på studiebidrag och är inte helt självförsörjande, så det är kanske inte så lämpligt att 18-åringar börjar spela bort sina pengar. Jag tycker att vuxensidan ska ta ett ansvar där.

Sedan finns det också ett förslag som jag har lämnat vid ett annat tillfälle. Nuvarande regelverk tillåter inte att medel från ej uthämtade vinster får användas på så sätt att de lämnas tillbaka till spelberoende, utan de pengarna får användas till nya insatser i nya spel.

Mitt förslag är – och detta är inte budgetpåverkande – att en del av den vinsten i stället för att gå till spelares nya insatser får användas till behandling av spelberoende. Det är fråga om samma pengar. Det är bara avsikten med hur pengarna fördelas som förändras – det handlar alltså om ett annat regelverk.

Anf. 10 KENT OLSSON (m):

Herr talman! Nej, ministern, jag är inte heller det minsta negativ till spel, utan jag är positiv till spel. Likaså kan det, tycker jag, vara trevligt att dricka ett glas vin eller något med alkohol. Men det är inte det som vi talar om. Vi talar alltså inte om den trevliga aspekten på spelandet, utan vi talar om den negativa aspekten. Det finns väldigt många människor som tycker att spel är fantastiskt och som kan hantera sitt spelande. Spel kan vara till glädje för människor, framför allt för alla dem som spelar Bingolotto. Kanske är veckans höjdpunkt just att spela Bingolotto.

Detta är dock inte problemet, utan problemet är att det finns människor som har problem med både alkohol och spel. Där saknar jag klara besked från ministern om när det kommer något förslag. Nyss sade ministern att det inte är fråga om år 2004. Nu har vi år 2003. Kan vi alltså hoppas att det kommer något redan om ett par dagar? Man kan fråga sig varför det inte kom något för ett par dagar sedan då motionen presenterades – trots den korta tiden mellan. Optimist som jag är får jag väl ta ministerns antydning om att det ska komma något den 15 april.

Problemet är också att det är staten som tjänar enorma pengar på spel. Därför menar jag att en större del av de pengar som staten tjänar på spel ska gå tillbaka till de människor som har problem – till dem som spelar bort alltför mycket pengar. Det behövs forskning kring varför man spelar bort pengar. De här människorna behöver hjälp. Frivilligorganisationer borde därför få mera pengar så att de kan hjälpa till med detta.

Frågan är oerhört viktig. Jag hoppas verkligen att ministern, som tidigare sagts, snabbt återkommer i frågan. För vår del är det alldeles självklart att en betydligt större del än som nu är fallet behöver satsas på området. Det vore skönt att få med ministern på samma uppfattning.

Anf. 11 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag kan avslöja att jag själv inte är spelare. Jag spelar över huvud taget inte. Däremot förstår jag dem som tycker att det är roligt att spela. Jag förstår också att de möjligheterna måste finnas. Hela tiden förlorade jag bara mina satsade pengar så jag har slutat med sådant. Men det är inte det egentliga skälet. I stället handlar det om att väga de olika sakerna mot varandra. Vi har spel – också spel om pengar. Det handlar alltså inte bara om fia med knuff utan också om spel som Jägersro. Numera har vi också kasinon. Vi har även Bingolotto och en lång rad andra spelformer.

Såvitt jag hittills kunnat notera vill ingen av er förbjuda någon spelform. Ni vill ju inte förbjuda Jack Vegas eller lägga ned Jägersro, och ni vill inte förbjuda Bingolotto. Ni har, såvitt jag förstår, ungefär samma ingång här som jag haft, nämligen att det gäller att se till att en större del av de resurser som via spel tas in till statsbudgeten ska gå tillbaka till dem som har fastnat i spelmissbruk. Sådillvida är vi nog överens.

Jag har i dag sagt att i botten på det här arbetet finns Folkhälsoinstitutets förslag. Jag har också redovisat ett tiopunktsprogram som Svenska Spel tillsammans med regeringen har arbetat fram. Vidare har jag sagt att detta är en budgetfråga, och budgetfrågor löses i särskild ordning: genom vanlig budgetprövning och den vanliga diskussionen inför de kommande årens budgetar. Jag har sagt att jag inte kan lämna något besked innan vi har en budget framlagd. Men besked kommer bra mycket snabbare än många nog föreställt sig. Dock kan jag inte säga något i dag eftersom alla pusselbitar inte är på plats ännu. Tydligare än så kan jag rimligen inte vara.

Sedan ska jag göra ett par kommentarer.

Gunilla Wahlén föreslår en höjning av åldersgränsen till 20 år. Men jag tycker att det är bättre att vi i första hand koncentrerar oss på att 18-årsgränsen respekteras innan vi ger oss in på en höjning av åldersgränsen till 20 år. Dock har också vi sett de problem som Gunilla Wahlén nämner. Inte minst har de framgått i medierna.

Lars-Ivar Ericson lyfter fram frågan om de internationella kontakterna och möjligheterna att reglera det här med webbsidor. Det är klart att man kan göra sådana försök. Men samtidigt är detta en oerhört svår materia att gå fram med. Ska man gå fram här måste det nämligen finnas en total uppslutning bland världens alla länder eftersom Internet är internationellt. Så länge vi inte har en sådan uppslutning och så länge man kan lägga ut en hemsida från någon liten önation i Karibien är egentligen alla sådana här regleringar meningslösa. Man skulle då bara flytta mellan de olika möjligheterna.

Tyvär kan jag alltså inte säga att jag ser några stora möjligheter att gå fram regleringsvägen vad gäller Internetspel, vilket man kanske gärna skulle ha sett.

Med detta har jag berört de flesta av de frågor som tagits upp. En sak till vill jag dock beröra. Lars-Ivar Ericson radar upp problem som kan följa med spel – exempelvis hur man spelar bort hela sin framtid. Ja, glöm inte att vi nu också börjar få signaler om att människor som är hemlösa har blivit av med hus och hem, med sin försörjning, just till följd av spel! När vi diskuterar de här sakerna brukar jag lyfta fram också den kopplingen.

Återigen: Vi har en stor uppgift i att försöka lyfta fram detta område. Pengarna hanteras i sedvanlig ordning, via budgetprövningen.

Anf. 12 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! Jag ville ha denna interpellationsdebatt med folkhälsoministern därför att jag vet att han för en bra kamp mot andra sorters missbruk. Det gäller då både alkohol och narkotika. Jag skulle önska att spelberoendet, som också är ett missbruk, får samma prioritet som de andra frågorna. Det här är nämligen ett ökande problem i det svenska samhället.

Vidare vill jag tacka övriga deltagare som vidgat perspektivet i den här interpellationsdebatten. Det känns bra. Jag tror att du, Morgan Johansson, känner att en samlad riksdag står bakom vad som här framförts och att vi är oroade.

Spelberoendet drabbar alla sorters människor – pingisstjärnor, låginkomsttagare, invandrare och ungdomar. Vad vi här inte talat så mycket

om är kasinona. För ett tag sedan gjordes en undersökning där man studerade området runt kasinot i Malmö. Det kom då fram att både prostitutionen och svartklubbarna hade ökat. Från min hemstad Göteborg, där vi har ett kasino sedan i augusti, får jag då och då tips från välinitierade källor om hur man tvättar pengar på kasinot. Sådan information kan väl vara intressant i en sådan här interpellationsdebatt. Det är tråkigt att sådant här förekommer på ett statligt ägt kasino.

Två frågor återstår att ställa till ministern. Den ena frågan är om han kan tänka sig att minska antalet värdeautomater i Sverige redan i år eftersom det här är en inkörsport för ungdomar.

Den andra frågan är vad ministern tänker göra för att stävja alla oegentligheter kring våra statliga kasinon.

Slutligen: Jag fick inget svar på min fråga om information, hur man ska göra för att kunna informera om riskerna – inte bara annonsera på stora pelare.

Anf. 13 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! När det gäller frågan om antalet värdeautomater får vi avvakta den diskussion som nu förs hos Svenska Spel och det tiopunktsprogram som man där arbetar med.

Brottslighet knuten till spelverksamhet är en fråga för de lokala polis- och åklagarmyndigheterna, som måste bli bättre på att bevaka sådant här.

Det är svårt för oss att från Svenska Spels perspektiv komma åt denna brottslighet mer än vad vi redan gör. Vi har en väldigt stark bevakning av vad som sker på själva kasinot, men vad som sker utanför är det ganska svårt för oss att bevaka. Det är upp till åklagare och polismyndighet att se till att reglerna efterlevs.

Den tredje frågan...

(ANNELIE ENOCHSON (kd): Den sista frågan om information om riskerna.)

Ja, just det, information om riskerna. Där vill jag peka på det svar som jag gav, nämligen att vi tillsammans med ATG och Svenska Spel har tagit upp frågan om att på annonser, i reklamslag, i medierna, på lotter, spelkvitton och så vidare bättre informera om det hjälptelefonnummer som finns. Det gäller att använda också de vägarna förutom de stora annonser som man använt sig av. Det kanske är en liten pusselbit.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2002/03:215 om vården av missbrukare

Anf. 14 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Ulf Nilsson har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att klarlägga i vad mån narkomanvården förmår medverka till att domar med föreskrift om vård för missbruk blir verkställda och följs upp.

Låt mig börja med att klargöra att socialtjänsten och kriminalvården är två olika system. Socialtjänstens uppgift är att rehabilitera missbrukare, medan kriminalvården verkställer påföljder. Socialtjänstens insatser är dock centrala för att kriminalvårdens klienter ska få sina behov av vård och andra sociala insatser tillgodosedda på samma villkor som övriga medborgare. Det är därför viktigt med ett nära och förtroendefullt samarbete mellan socialtjänst och kriminalvård. Socialtjänstens utgångspunkt i bedömning av vårdbehovet är emellertid primärt den enskilda individens behov av och förutsättningar för rehabiliteringsåtgärder, inte om det finns en föreskrift meddelad i samband med en skyddstillsynsdom. Socialtjänstens bedömning av vårdbehov kan naturligtvis i det enskilda fallet stärkas av att en domstol gjort samma bedömning.

Samtidigt kan en föreskrift ha betydelse för att fylla verkställigheten av en skyddstillsynsdom med innehåll. För frivården är föreskriften ett viktigt instrument i arbetet med att motivera den dömda att medverka till behandling för sina missbruksproblem. Vid misskötsamhet kan skyddstillsynen undanröjas och annan påföljd, i allmänhet fängelse, dömas ut i stället. Kontrollen av att den dömda följer föreskrifterna är stor, och det är inte ovanligt att misskötsamhet anmäls av övervakningsnämnden till åklagaren. Frivården har också en viktig uppgift i att företräda klienten inför socialtjänsten och hjälpa honom eller henne att få sina rättmätiga behov tillgodosedda. Mot bakgrund av att omkring 60 % av frivårdens klienter har ett känt missbruksproblem är det en högt prioriterad uppgift för frivården.

Socialtjänstlagen är mycket tydlig när det gäller socialtjänstens ansvar att aktivt sörja för att en missbrukare får den hjälp och det stöd han eller hon behöver för att komma ifrån sitt missbruk. Om vården inte går att genomföra på frivillig väg, och vissa kriterier i övrigt är uppfyllda, skall LVM tillämpas och tvångsvård beslutas. Formerna för missbrukarvården är dock inte givna, och de har också förändrats över tid. Under 1990-talet har öppenvården kommit att spela en allt större roll, medan tvångsvården har minskat mycket kraftigt. Vad utvecklingen har betytt för den enskilda missbrukarens möjlighet att få sina vårdbehov tillgodosedda är dock inte närmare känt. En särskild utredare har därför i uppdrag att närmare analysera de faktorer som kan ligga bakom utvecklingen inom tvångsvården samt lämna förslag som dels ska bidra till att stärka rättsskyddet för den enskilda, dels förbättra insatserna så att de är relevanta för den enskildes vårdbehov samt ges i rätt tid och i rätt omfattning. Utredningen ska vara färdig till den 1 december i år. Jag räknar därefter med att nästa år kunna återkomma till riksdagen med förslag som syftar till att stärka vården, både till dess form och till dess innehåll.

Anf. 15 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Jag har ställt den här frågan till Morgan Johansson dels därför att han har ansvar för bland annat kampen mot missbruk, dels därför att han verkar ha ett starkt engagemang i dessa frågor. Ändå saknar jag en del konkreta slutsatser och förslag i statsrådets svar.

Bakgrunden till min fråga är att jag har haft en del kontakter med anhöriga till missbrukare och fått exempel på att missbrukare har dömts till vård och det gått flera år utan att dessa blivit utsatta för någon vård och

utan att någon form av tvångsingripande har skett, trots att det finns en dom bakom. Jag har kännedom om några tragiska fall som har slutat med dödsfall efter ett långvarigt missbruk utan att vare sig socialtjänst eller kriminalvård har gjort några aktiva ingripanden.

Enligt mig är själva poängen när en missbrukare döms för narkotikabrott just detta att man kan ge vård till en människa som är farlig för sig själv och sin omgivning och att man också kan göra detta mot personens vilja. En grundförutsättning är att domarna för narkotikabrott verkligen verkställs. Men det verkar väldigt osäkert om så sker i tillräcklig utsträckning.

Det kan naturligtvis, herr talman, finnas flera orsaker till att flera missbrukare inte får den vård som de faktiskt har rätt till. Statistiken visar att missbrukarvården har skurits ned, samtidigt som vårdbehoven har ökat. Nedskärningen av missbrukarvården är en av de mest drastiska förändringarna i välfärdspolitiken de senaste tio åren. Öppenvården har ökat, medan institutionsvården har minskat. Det är väldigt oklart om öppenvården verkligen når de missbrukare som på grund av sitt missbruk inte vill samarbeta inledningsvis. Det är dags enligt min mening att pröva om inte institutionsvården verkligen måste öka igen.

Ett annat mycket viktigt problem är att många kommuner inte klarar av det ekonomiska ansvaret. Fördelningen mellan statens och kommunernas ekonomiska ansvar fungerar inte. Det blir en stor omedelbar kostnad för en kommun att skicka en missbrukare till behandling. Det är inte alltid kommunen klarar av det rent ekonomiskt. Det här kan också påverka tidpunkten för vård, och det kan leda till att man griper in alldeles för sent. I värsta fall, även om det låter cyniskt, blir vården enligt lagen om vård av missbrukare ett slags vård vid livets slutskede.

Jag tror att man verkligen måste titta på kostnadsfördelningen så att kommunen av ekonomiska skäl inte håller igen åtgärder. Här rör det sig om ett så viktigt arbete i kampen mot missbruket att jag menar att riktade bidrag från stat till kommun borde vara en lösning att tänka på. Gemensamma nämnder med flera kommuner och landsting inblandade eller landsting och flera kommuner som samarbetar skulle också kunna göra vården bättre och besluten snabbare.

De här förslagen och en del andra förslag har Folkpartiet fört fram i riksdagsmotioner. Vi väntar och hoppas på att det kommer konkreta förslag från regeringen snart.

Det är väl ingen överdrift att säga att vi har haft en narkotikavåg i Sverige de senaste åren. Det finns många exempel på det. Morgan Johansson kommer från Lund, precis som jag, och just Lund är ett negativt exempel – narkotikamissbruket har ökat. Enligt Folkhälsoinstitutet har Lund fyra gånger så många narkotikabrott som Umeå. Även om siffrorna i statistiken till viss del beror på effektiv polis är det ändå dystra siffror.

Sammanfattningsvis kan vi säga att narkotikan är på frammarsch i hela Sverige.

Anf. 16 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Minister Johansson! Ulf Nilsson lämnar i sin interpellation en väldigt allvarlig beskrivning av tillståndet inom tvångsvården i Sverige, att människor kan utebli från behandling utan att det har någon som helst konsekvens. Det är en väldigt allvarlig kritik av tillståndet i

Rätts-Sverige, hos polisen och sociala myndigheter. Ingen tycks bry sig om den enskilde, trots att det faktiskt i flera fall är fråga om direkt livsfara för den enskilde. Man är så långt gången i sitt missbruk att livet är i direkt fara.

Herr talman! Jag blir inte riktigt klok på ministrarnas svar. Morgan Johansson konstaterar vilka tvång som finns, att frivården och socialtjänsten finns och att LVM ska tillämpas. En utredare ska se över varför tvångsvården kraftigt har minskat under 90-talet trots att – som Ulf Nilsson helt riktigt har skrivit – narkotikamissbruket och alkoholmissbruket i Sverige har exploderat under slutet av 90-talet.

Det blev inget svar på den fråga som Ulf Nilsson ställde. Eller det är kanske korrektare att säga att utifrån ministrarnas svar blir det inga vidare åtgärder med tanke på det larm som Ulf Nilsson har väckt. Är beskedet verkligen att det inte ska vidtas några åtgärder?

Jag har kanske inte riktigt en så svart bild som Ulf Nilsson målade upp i interpellationen. Men det är en delvis ny bild för mig att det inte har någon som helst konsekvens om den som ska tas om hand för tvångsvård uteblir. Jag har under de gångna åren haft det intrycket att om en person uteblir från tvångsvård sker det en sökning via polis. I regel hittas personen och återförs då till tvångsvården. Någon gång kan det naturligtvis vara fråga om en förnyad bedömning även i ett tvångsvårds-skede. Då kan man komma fram till att det inte är någon mening med att fullfölja tvångsvården eller till att det finns anledning att omvärdera beslutet att tvångsvården inte ska fullföljas.

Men, som sagt, min bild är att personen i regel återförs och att man kämpar på för att genomdriva tvångsvården. Jag har naturligtvis inte någon anledning att betvivla att Ulf Nilssons beskrivning av Tvångsvårds-Sverige också har sin sanning.

Mitt intryck är snarare att det är svårt att kvalificera sig för tvångsvård. Det räcker inte med att man är allmänt risig utan man måste verkligen vara mycket nedgången för att komma i fråga för ett beslut om tvångsvård inom missbruksvården.

Har man fått ett beslut på både tvångs- och frivillighetssidan är det svårt att komma i gång, även om man har kvalificerat sig. Det är kanske inte så att personen har avvikit utan det kan vara så att vården av olika skäl inte kommer i gång. Det kan vara svårt att hitta en vettig plats för vederbörande att vårdas på.

SIS, Statens institutionsstyrelse, har under flera år haft mycket stora svårigheter att tillgodose behovet av tvångsplatser, och man har fortfarande stora svårigheter när det gäller flickor. Nu säger man att det har blivit bättre, men svårigheterna att bereda platser för flickor är fortfarande stora.

Frågan är: Vilka ytterligare åtgärder kommer att vidtas för att folk ska få sin missbruksvård?

Anf. 17 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! När jag i dag läste statsrådet Johanssons svar på interpellationen blev jag väldigt fundersam och undrade vad han egentligen menade, inte minst med tanke på att jag i går hade förmånen att få möta två personer som nu var fria från sitt missbruk. Ingen av dem hade lyckats med det på egen hand. Båda två hade varit omhändertagna för vård

med stöd av LVM, lagen om vård av missbrukare. Båda två vittnade om att de aldrig hade klarat att bli drogfria på egen hand. De var för svaga och för sköra för att klara det. Mannen hade ett förflutet som sprutnar-koman i 17 år och kvinnan hade använt de flesta droger som över huvud taget fanns att tillgå.

Det är precis som Ulrik Lindgren här säger, att de flesta som jobbar med missbruksvård vet att de som är föremål för vård enligt LVM har kommit rejält långt i sin missbrukskarriär. Ofta har de förlorat jobbet, mist frun eller mannen, barnen, lägenheten, det vill säga allting som ger trygghet i livet är borta. Man har missbrukat bort hela sitt liv. Det behöver ingen tala om för dem som är inne i ett missbruk, för det vet de så väl själva.

Att då läsa och höra statsrådets funderingar kring lagen om missbrukarvård väcker hos mig vissa misstankar. Han säger att tvångsvården har minskat, att man ska utreda och analysera de faktorer som kan ligga bakom utvecklingen inom tvångsvården och lämna förslag som både ska bidra till att stärka rättsskyddet för den enskilde och till att förbättra insatserna så att de är relevanta för den enskildes vårdbehov. De ska också ges i rätt tid och i rätt omfattning. Så står det i ministerns svar.

Så vitt jag förstår hänger svaret ihop med en rapport som vi snart ska behandla här i kammaren om tvång och god vilja: *Vad gör Statens institutionsstyrelse?* Där föreslår man att det ska ske en översyn av LVM. Syftet med den ska vara att begränsa tvångsvården i tid, det vill säga att de sex månader som gäller i dag ska minskas ned i tid.

Då är min fråga till statsrådet: Är det statsrådets uppfattning att grava missbrukare, de som är så djupt nere i sitt missbruk att de lever det mest ovärdiga liv man kan göra och som inte går att motivera till vård på frivillig väg kan bli hjälpta med kortare vårdtider än nu?

Anf. 18 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill först tacka Ulf Nilsson för att han framställde interpellationen. Den ger möjlighet att klara ut en del missförstånd när det gäller synen på tvångsvård.

Det problem som Ulf Nilsson lyfter fram i interpellationen är egentligen inte lagstiftningen, utan det är snarare problemet med tillämpningen av den. Jag har stött på fall och jag har också varit i kontakt med anhöriga som har haft dessa erfarenheter som i en del fall slutade oerhört tragiskt. Då handlade det om att socialtjänsten inte ingrep i tid. Varken kriminalvården eller frivården brydde sig över huvud taget och gjorde det som de skulle.

När dessa situationer inträffar ska det enligt lagstiftningen hända två saker. Frivården ska göra en anmälan till åklagare om att föreskriften inte följs. Då ska domstolen ta upp frågan igen och aktualisera fängelsestraffet som ligger i botten. Det är det ena som ska ske, och det händer inte så sällan.

Det andra som ska ske är att frivården ska samarbeta med socialtjänsten för att man hela tiden ska veta hur situationen ser ut. Socialtjänsten ska ingripa när förutsättningarna för tvångsvård är uppfyllda. Det är när det gäller tolkningen av LVM som vi under senaste åren har sett en förändring.

Jag är en vän av tvångsvård. Jag tror att det behövs vid vissa tillfällen. Jag vet också att detta med tvångsvård har varit omstritt. Det är många som säger att det inte hjälper med tvångsvård. Kan man verkligen vårda människor mot deras vilja?

Den diskussion som vi hade i början av 80-talet är nu passerad. De flesta ansluter sig nu till den väldigt enkla tanken om man över huvud taget kan tala om frivillighet när en person är slav under droger. Det kan man kanske inte göra. Då måste samhället ibland gå in och hjälpa människor ur deras egen hjälplöshet. Därför har vi dessa tvångslagstiftningar varav LVM är den ena och LVU är den andra.

Jag avser inte att på något sätt lätta upp LVM eller att minska möjligheterna att använda LVM. Det var ett svar på Magdalena Anderssons fråga. Också jag ser med stor oro på det som har hänt under de senaste fyra fem åren.

Vi ser att när missbrukarvården generellt sett minskade så minskade tvångsvården allra mest. Det har gett upphov till att de problem som man har på Statens institutionsstyrelse nu inte är köproblem. Tvärtom har man inte kunnat fylla de platser och hem som man har haft tidigare, utan man har också fått lägga ned en del hem under senare år. Också detta måste vi vända.

Då blir det en ekonomisk fråga. Det är kommunerna som har ansvar för missbrukarvården och det är kommunerna som betalar för missbrukarvården i huvudsak på Statens institutionsstyrelse. Man kan inte å ena sidan säga att kommunerna måste vara beredda att ta hand om människor tidigare än vad de har gjort förr och även satsa mer pengar på institutionsvård i allmänhet och också på tvångsvård, å andra sidan vara beredd att skära ned för kommunerna.

Till Magdalena Andersson vill jag säga att jag tycker att det bästa sättet att se till att lyfta missbrukarvården generellt sett i landet är att börja med att ge kommunerna de resurser som behövs för det. Då kan man inte samtidigt föra en politik där man skär ned för kommunerna.

Anf. 19 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Folkpartiet har tidigare, innan lagen ändrades, drivit att narkotikainnehav skulle vara kriminellt. Vi tycker att det är bra att man i dag kan döma människor för narkotikabrott. Vi tycker naturligtvis inte så därför att vi är ute efter att straffa redan utsatta människor, utan därför att vi vill garantera att så många som möjligt får möjlighet till vård.

Just det problem som jag har tagit upp här, det vill säga att narkotikadomar fälls men att det inte händer någonting och att domarna inte verkställs eller följs upp, tycker jag vore värt ett snabbt utredningsuppdrag. Jag erkänner att det är en subjektiv bild från min sida beroende på människor som jag har mött – både anhöriga och människor som jobbar i vården. Det är intressant och naturligtvis också lite trist att ministern har fått samma intryck efter sina möten. Därför menar jag att det borde vara möjligt att tillsätta ett snabbt utredningsuppdrag med de två specifika uppdragen att dels se vad som har hänt med människor som har fått en narkotikadom men inte fri vård, dels se hur länge kommunerna väntar med att tillämpa LVM. Det borde vara möjligt att gå igenom ett antal fall av narkotikadomar och se vilken vård missbrukarna har fått. Med ut-

gångspunkt i det borde det också vara möjligt att komma med förslag till ändrade rutiner, annan organisation och eventuellt ändrad lagstiftning.

Statistiken visar som sagt att antalet missbrukare har ökat och att tvångsvården och institutionsvården samtidigt har minskat. Det säger ministern själv i sitt svar. Sanningen är att vi har fler narkomaner och färre vårdplatser. Kurvorna går åt precis motsatt håll. Statsrådet beskriver själv i sitt svar hur institutionsvården har minskat. Det är väl bra att man nu har tillsatt en utredare, men det behövs också ekonomiska resurser och det behövs en beslutsordning som garanterar att vård sätts in i tid.

Jag räknade i mitt förra anförande upp ett antal förslag som bland andra Folkpartiet har lagt fram om att staten tar ansvar för pengarna för LVM-vård och riktade pengar till kommunerna. Men det behövs också mer resurser totalt till missbrukarvården. Därför tycker jag att statsrådet inte bara ska vänta på utredaren utan påbörja ett konkret arbete redan nu, även om utredaren sedan också kan bidra till nya beslut. Till exempel borde ambitionshöjningen när det gäller kampen mot missbruk kunna märkas redan i höstbudgeten, och den kommer ju långt före utredningen.

En följdfråga av vår diskussion blir därför: Kommer vi att se någonting redan i höstbudgeten inom Morgan Johanssons ansvarsområde? Kan vi se en ambitionshöjning när det gäller missbrukarvården?

Det är nämligen bråttom. Varje tillfälle som en missbrukare går under eller dör är en tragedi. Det är en ännu större tragedi varje gång som någon kunde ha blivit räddad genom ett beslut här i riksdagen om bättre och kraftfullare vård.

Anf. 20 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Minister Johansson gör samma tolkning som jag: Tolkningen av LVM har förändrats, och det är svårare att få komma till skott och bli tvångsvårdad. Det fordras att man är väldigt nedgången. Det är kanske nödvändigt att man lite grann får möta det yttersta för att komma till insikt och känna av att man faktiskt är tvungen att bryta sitt missbruk – annars kommer man att gå under.

Men det utsätter också människor för oerhörda risker när LVM inte tillämpas som tidigare och det är mycket strängare för en människa att över huvud taget bli föremål för tvångsvård.

Jag tackar för beskedet att vi fortsättningsvis ska ha tvångsvård i Sverige i vissa situationer. Det är naturligtvis alltid bäst om människan i fråga kommer på frivillig grund och är motiverad för en behandling. Men i ett antal lägen är det tvunget med tvång.

Beträffande resurser så har det även i Socialdemokraternas Sverige blivit allt tuffare för kommunerna att få en slant över för bland annat missbrukarvården. Det visade Landstingsförbundet och Kommunförbundet med all tydlighet före jul. Resurserna till kommunerna har minskat, och inte ökat. Det har inte satsats på kommunernas möjligheter att klara sina finanser bland annat för missbrukarvården, utan resurserna har minskat under de senaste tio åren.

Jag frågade ministern om initiativ för att människor ska få sin missbrukarvård. Den frågan tycker jag fortfarande är obesvarad. Snarare bekräftas det att det bara blir kärvare och kärvare att få sin missbrukarvård i Sverige.

Vi har fått ett färskt exempel visat för socialutskottet. Socialutskottet hälsade på i Lund häromdagen, och fick sprututbytesprogrammet beskrivet för sig. Det framkom också att annan narkomanvård i Skåne-regionen är eftersatt.

När får vi lika villkor i landet för missbrukarvården utöver att vi behöver fler initiativ?

Anf. 21 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! En gång i början på 70-talet började jag ägna mig åt politik. Jag satt i socialnämnden i min hemkommun. Då var det lång vårdtid som gällde i tvångsvård. Det går ju trender och mode i allting, och lite senare blev det så att man ändrade lagen och tvångsvården blev två månader i stället för den längre tid som hade varit.

Jag tror att det berodde på att man skulle hitta någon sorts kompromiss mellan dem som var för den totala frivilligheten och sade att det inte går att tvångsmässigt vårda någon och dem som sade att detta inte gick och att vi ibland måste gå in med ett tvång för att sedan kunna motivera.

Man lärde sig av detta. Det var inte bra med de två månaderna, som kunde förlängas med ytterligare två månader. Det hjälpte inte. Sedan ändrades lagen tillbaka, och nu är det sex månader.

Jag har haft anledning att läsa igenom det förslag som ministern refererar till i interpellationssvaret, *Med tvång och god vilja – vad gör Statens institutionsstyrelse?* Där föreslås att man ska göra en utredning som säger att man har som syfte att minska tiden för tvångsvård.

Det är så skönt att jag inte behöver ställa en fråga nu, utan att jag kan gå härifrån och säga att jag konstaterar att ministern har talat om att här ska inte förändras någon tvångsvårdstid utan att den ska ligga fast. Jag tackar så mycket för det beskedet.

Anf. 22 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är roligt att man kan göra människor glada i interpellationsdebatterna. Det jag sade var alltså att jag inte avser att se till att vi minskar möjligheterna till att vårda människor med tvångsvård. Det var så jag uttryckte mig, och så ska det också tolkas.

När det gäller förändringar i LVM i övrigt har vi en utredning på gång. Kristina Rennerstedt gör en utredning och lämnar förslag till oss den 1 december. Mot bakgrund av det betänkandet kan jag naturligtvis inte utesluta alla lagförändringar. Det vore ju konstigt. Men för mig är tvångsvården en väsentlig del av en fungerande missbrukarvård i Sverige. Det är faktiskt ganska viktigt att poängtera.

Sedan har vi då detta med de ekonomiska resurserna och eventuellt riktade pengar till kommunerna. Vi i socialdemokratin har under valrörelsen och under den tid som vi har haft regeringsmakten sedan valet varit tydliga med att vi avser att göra satsningar på missbrukarvården. De vallöften som omfattar inte bara den statliga nivån. De omfattar också landskommunerna och de kommunala nivåerna. Så fungerar det. Landstingen har ju också en del i detta, framför allt när det gäller avgiftning.

I alla forum där vi socialdemokrater är verksamma kommer vi att driva ökade satsningar på missbrukarvården och ökade satsningar på att bekämpa narkotikan.

Det händer ju redan en hel del saker. För några år sedan antog riksdagen en handlingsplan mot narkotika. Vi satte av 325 miljoner kronor under tre år. Regeringen tillsatte Björn Fries som narkotikasamordnare. 100 miljoner kronor av dessa 325 riktades direkt till kriminalvården. Nu ser vi hur de pengarna börjar ge resultat och göra nytta. Man sätter upp särskilda narkotikateam på våra häkten. Man arbetar med motivering på våra fängelser på ett annat sätt än vad man har gjort tidigare. Man jobbar väldigt aktivt med de resurser som man nu har fått för att på ett bättre sätt än tidigare ta hand om alla de människor som har ett missbruksproblem och som sitter i fängelse. Vid en given tidpunkt har ungefär hälften av dem som sitter i fängelser ett missbruksproblem. Går vi till frivården är det ungefär 60 % av dem som är föremål för frivårdens insatser som har missbruksproblem. Det gäller att använda den tid man har. Satsningar på missbrukarvård har faktiskt redan inletts från statens sida. Det ska man inte glömma bort.

Ulf Nilsson undrar om man inte kan ge riktade statsbidrag till kommunerna för att handla upp de här tjänsterna. Det är en tanke som jag tycker att man absolut ska ta på allvar och diskutera vidare. Jag vill bara göra en reservation. Ska man göra en sådan insats måste man ha garantier för att eftervården också fungerar. Det är inte lönt att gå in med ökade resurser om man inte vet att det finns en bostad, en sysselsättning och ett socialt nätverk när människor kommer tillbaka från institutionerna så att de kan fångas upp och få hjälp att komma ut i samhället. Om man ska gå in med ökade statliga pengar måste det förenas med ett krav på kommunerna att de också löser eftervårdssituationen på ett bättre sätt än vad de har gjort hittills.

Anf. 23 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Ministern sade att han tyckte att det var roligt att göra människor glada. Jag tycker också att det fanns en hel del positivt i svaret samtidigt som jag också saknar en del. Jag hade blivit ännu gladare om vi hade fått ett uttalat löfte eller ett uttalat program för att öka antalet vårdplatser så att den kurvan bryts. De har ju minskat år för år de senaste 7–8 åren. Det behövs fler vårdplatser.

Sedan tycker jag att det är intressant att ministern är intresserad av att diskutera någon form av riktade pengar till kommunerna. Det är fråga om stora kostnader för att vårda en enskild person enligt LVM. En kommun eller en stadsdelsnämnd med ekonomiska problem kan ha väldigt svårt att klara av det. Jag tycker att det vore intressant om vi börjar diskutera någon form av skatteväxling och riktade bidrag här. Det har Folkpartiet också föreslagit i en motion.

Kärnan i min interpellation var att även om regelverket finns och till stor del är bra fungerar det inte. Jag hade uppskattat om vi hade fått besked om att Morgan Johansson, antingen genom tilläggsdirektiv till den här utredaren eller genom en ny utredare, vill undersöka hur många sådana här fall, som både Morgan Johansson och jag har träffat privat, det finns och om det finns anledning att vidta några åtgärder där. Det är ju inte helt omöjligt att ta reda på och föra en statistik över hur många som har blivit dömda för narkotikabrott och hur många som sedan under en viss tid inte har fått någon form av vård och behandling. Det vore väldigt viktigt att få reda på det så man vet vart man ska rikta åtgärderna.

Jag hade blivit glad om jag hade fått ett sådant besked. Det har jag inte fått hittills, men det finns en chans till.

Anf. 24 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Det var mycket vänligt att jag fick den här chansen. Jag skulle väldigt gärna vilja att Morgan Johansson berättar för mig om jag kan vara trygg när jag går härifrån eller om jag ska vara orolig. Vill ministern medverka till att ändra tiden för tvångsvård, alltså förkorta den, eller är ministern beredd att arbeta för att den finns kvar?

Anf. 25 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ber om ursäkt om jag var otydlig förra gången. Nej, jag vill inte medverka till en sådan inskränkning, till en minskning av tiden.

Låt mig då runda av. Jag tror att vi är ganska ense egentligen. Vi är alla oroade på grund av den nedgång som har skett när det gäller tvångsvården under de senaste 4–5 åren. Jag tror också att vi egentligen gör samma grundläggande analys. Lagstiftningen är egentligen inte huvudsaken utan att tillämpningen av den inte har fungerat bland annat till följd av att kommunerna har haft dessa stora ekonomiska problem under 90-talet. Man har helt enkelt dragit på omhändertagandet. Man har sagt att det säkert går en månad till och en månad till. Resultatet har dessvärre ofta blivit tragedier. Den narkotikarelaterade dödligheten har ökat väldigt kraftigt under de här tio åren. Man kan inte frigöra sig från att det finns ett samband med att man har dragit på att göra tvångsomhändertaganden. Resultatet har helt enkelt blivit att människor har gått under.

Jag tror att vi är ense om att vi måste vända den här utvecklingen. Sedan är då frågan på vilket sätt vi ska vända den och hur de här satsningarna ska göras. Jag har sagt i dag att om staten går in med ökade resurser måste det också förenas med krav på kommunerna att man klarar eftervården.

Jag lämnar inga besked om pengar, volymer eller tidpunkter. Det kan jag inte göra förrän vi har några pengar. Men om det blir frågan om detta, handlar det om se till att man också klarar eftervården.

Ungefär så tror jag att vi ska gå vidare de kommande åren i frågan om missbrukarvården.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2002/03:243 om socialtjänstens ansvar för asylsökande barn

Anf. 26 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Gunilla Wahlén har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att skyndsamt komma till rätta med bristerna i socialtjänsten avseende asylsökande barn och om jag avser att vidta några åtgärder för att utveckla omhändertagandet av asylsökande barn inom socialtjänsten.

Det råder ingen tvekan om att många asylsökande barn har svåra erfarenheter med sig när de kommer till Sverige.

Migrationsverket ansvarar för mottagandet av asylsökande samt för ersättning till kommuner och landsting under den tid asylansökan prövas enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera. Det innebär bland annat att Migrationsverket ordnar lämpligt boende och bekostar deras uppehälle. Enligt utlänningslagen ansvarar Migrationsverket för utredningen av asylskäl.

Med asylsökande barn menar vi både barn som kommer ensamma och barn som kommer tillsammans med sina föräldrar. Asylsökande barn har i princip rätt till samma hälso- och sjukvård som barn som är bosatta i Sverige, enligt en överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet. De har också rätt till barnomsorg och skolgång.

När det gäller socialtjänstens ansvar för asylsökande barn skiljer det sig inte från ansvaret för andra barn. En anmälan om att ett barn riskerar att fara illa på grund av förhållandena i hemmet eller på grund av sitt eget beteende ska alltid utredas enligt gällande bestämmelser. Om det finns behov av sociala insatser för ett asylsökande barn ansvarar kommunen för dessa oavsett om barnet kommit ensamt eller tillsammans med en eller båda föräldrarna.

De barn som kommer ensamma har ett annat behov av samhällets stöd än de barn som kommer tillsammans med sina föräldrar.

Det är socialtjänstens uppgift att utreda ett ensamkommande barns behov och fatta beslut om var barnet ska bo samt att följa upp en sådan placering. Förutsättningen för detta är att Migrationsverket anmäler till socialtjänsten när ett barn kommer ensamt till Sverige.

Det råder dock vissa oklarheter när det gäller ansvarsfördelningen mellan kommunen och Migrationsverket när det gäller mottagandet av ensamkommande asylsökande barn. Det handlar i första hand om tolkningar av hur långt Migrationsverkets ansvar sträcker sig och var kommunernas ansvar tar vid. Kommunerna har inte alltid känt till eller inte tagit ansvar för att utreda de barn som bor i Migrationsverkets anläggningar eller tillsammans med släktingar. Det handlar också om ekonomiska frågor mellan Migrationsverket och kommunerna.

Sedan början av förra året pågår ett arbete i Regeringskansliet för att tydliggöra detta ansvar och för att förbättra situationen för de ensamkommande barnen. Socialstyrelsen och Migrationsverket har haft i uppdrag att ta fram förslag till hur mottagandet av de ensamkommande barnen kan förbättras. Därefter har Migrationsverket haft regeringens uppdrag att undersöka förutsättningarna för att träffa avtal med ett antal kommuner att ansvara för mottagandet av ensamkommande barn. Uppdraget har redovisats, och förslagen bereds vidare inom Regeringskansliet. Regeringen avser återkomma i frågan.

Tillsynsmyndigheterna har i sina rapporter inte redovisat några särskilda brister när det gäller socialtjänstens handläggning av ärenden rörande asylsökande barn. Det finns såväl goda som mindre goda exempel på hur kommunerna arbetar med barn som far illa. Jag utgår från att det arbete som just nu pågår inom Regeringskansliet för att förbättra arbetet och förtydliga ansvaret för asylsökande barn kommer att ge resultat. Jag avser därför inte att vidta några andra åtgärder när det gäller socialtjänstens arbete med asylsökande barn i dagsläget.

Jag vill slutligen nämna den proposition, *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer*, som nyligen lämnats till riksdagen. Den innehåller ett antal förslag som syftar till att förbättra arbetet med barn som lever i utsatta situationer. Regeringen avser också att inom kort tillsätta en utredning med uppgift att ta fram ett förslag till en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården.

Anf. 27 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman och övriga i salen! Asylsökande barn som kommit till Sverige har varit med om en rad upplevelser och händelser som det är svårt för oss i Sverige, barn och vuxna, att ens föreställa oss, om hur det är att fly från krig eller förföljelse. Asylsökande barn kan ha varit med om att nära anhöriga som deras farfar eller morfar har försvunnit eller om att föräldrarna utsatts för hot om våld eller död eller faktiskt blivit miss-handlade, torterade, våldtagna eller dödade. De kan ha varit med om upplevelser som de flesta barn och vuxna inte ens har sett på TV eller läst om i tidningarna i Sverige.

Vi ser nu dagligen rapporter om hur det ser ut i krigets Irak, om hur familjer tvingas fly och om vilka vedermödor de utstår. Som tur är slipper vi se bilder på hur människorna faktiskt lider. Jag har själv när jag arbetat som sjuksköterska på sjukhus i krigshärjade områden sett hur människor kan utsättas för de mest grymma saker, som vi i Sverige inte alls haft någon erfarenhet av, åtminstone inte sedan många hundra år tillbaka, skulle jag gissa.

Men de här barnen finns i Sverige, och de har de här erfarenheterna. De är därför en särskilt utsatt grupp med speciellt behov av stöd, skydd och trygghet. De behöver hjälp att här i Sverige bearbeta sina hemska upplevelser.

Asylsökande barn i Sverige har samma rätt som andra barn i våra svenska kommuner att få vad de behöver i form av hjälp, skydd, stöd och trygghet. Det är vi överens om, men får de här barnen det? Jag delar inte statsrådets uppfattning på den punkten. Jag måste svara att de här barnen inte får samma rättigheter som andra barn i våra svenska kommuner.

I den reviderade överenskommelse om utveckling av introduktion för flyktingar och andra invandrade som träffats mellan AMS, Integrationsverket, Migrationsverket, Skolverket och Svenska Kommunförbundet kan man läsa att barns och ungdomars situation inte uppmärksammas tillräckligt och att man inte upprättar individuella introduktionsplaner för de här barnen.

Socialtjänsten har ett oomstritt ansvar för varje barn, oavsett om det är ensamkommande eller kommer hit tillsammans med sina föräldrar. Det ska få en introduktionsplan. Dessa barn har faktiskt ett stort trygghetsbehov, som inte kan tillfredställas på samma sätt som sker i familjer som är uppvuxna med sina mor- och farföräldrar och fastrar och mostrar i Sverige. Dessa barn är ganska mycket lämnade åt sig själva. De ska inte behöva bo trångt. De ska inte behöva flytta från bostad till bostad och från förskola till förskola. Där skapar de kontakter med kompisar som de faktiskt behöver under tiden fram till dess att det är klart att de får uppehållstillstånd eller inte. Barnen behöver få en kärna av trygghet, även om de måste åka tillbaka till sitt hemland.

Statsrådet nämner i sitt svar att tillsynsmyndigheterna inte har gjort några särskilda anmärkningar mot hur barnen har det. Jag lägger inte så stor vikt vid dessa myndigheters synpunkter. Jag lägger mycket större vikt vid det som Rädda Barnen och Barnombudsmannen säger. De pekar på en hel rad brister och på att det behöver vidtas en massa åtgärder i socialtjänsten, i boendet och i förskolan. Kommer statsrådet att göra någonting för dessa barn?

Anf. 28 ERIK ULLENHAG (fp):

Herr talman! Tack, Gunilla Wahlén, för en mycket viktig interpellation. Verkligheten är den att svensk flyktingmottagning i dag inte fungerar, och det är något som i synnerhet drabbar barn. Människor inklusive barnfamiljer får vänta i år på besked ifall de får stanna i Sverige eller inte, vilket sliter sönder barn och vuxna som har kommit för att få skydd i Sverige. Vi kan varje dag läsa rapporter om enskilda fall från Rädda Barnen och i medier där Sverige faktiskt inte uppfyller barnkonventionen.

Det tydligaste förhållandet är den situation som vi har med ensamkommande flyktingbarn, som sedan lång tid tillbaka har fallit mellan stolar. Migrationsverket har sagt att det inte är dess ansvar, och inte heller har socialtjänsten i många kommuner tagit sitt ansvar.

Folkpartiet har en tydlig politik på det här området. Det handlar om att förkorta handläggningstider och om att skriva om lagstiftningen så att barnets bästa sätts i centrum. Vi har hittills inte fått med oss regeringen på detta, men vi hoppas att vi ska lyckas med det.

För att konkret gå in på det interpellationssvar som Morgan Johansson har lämnat vill jag säga att det reser nästan fler frågor än vad det besvarar. Till att börja med funderar jag en smula över verklighetsbeskrivningen. Morgan Johansson skriver i sitt interpellationssvar att det inte råder någon tvekan om att många asylsökande barn har svåra erfarenheter bakom sig när de kommer till Sverige. Det är en verklighetsbeskrivning som vi nog alla delar. Men den fråga som interpellationen väcker är: Skapar vi svåra erfarenheter i Sverige? Är det så att flyktingmottagandet fungerar så illa att det skapar psykiska problem hos barn även i Sverige? Det är min uppfattning, och jag undrar ifall statsrådet delar den.

I det här sammanhanget måste man tyvärr påminna om att Socialdemokraterna har suttit vid makten i snart nio år. Ministrar av olika slag säger varje gång när den här frågan kommer upp: Vi ska vidta åtgärder.

I det här fallet skriver Morgan Johansson att regeringen avser att återkomma i frågan vad gäller ansvaret för de ensamkommande barnen. Jan O Karlsson brukar i och för sig använda kraftfullare ord – han brukar säga att det ska komma skyndsamt och att regeringen tar detta på mycket stort allvar. Här är det mer ett siande om framtiden som inte är lika starkt.

Min konkreta fråga kommer nu. Detta har sagts under hela förra året, i ganska inflammerade debatter när flyktingbarn har försvunnit från flyktingförläggningar runt om i Sverige. Vi har fått rapporter och fört diskussioner gång på gång om de här barnen. Det finns förslag som har lämnats. Min fråga blir: När kommer de åtgärderna?

Min tredje frågeställning rör mer statsrådets egen proposition. I slutet av svaret hänvisar Morgan Johansson till propositionen *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer*. Den propositionen innehåller mycket bra, men när jag har läst den så har jag inte hittat ett enda ord om asylsökande barn. När jag läste propositionen och när Folkpartiet behandlade den motionsvägen var vi ganska upprörda över att man inte tog upp asylsökande barn. När statsrådet nu svarar på en interpellation så hänvisar han till den proposition där det mig veterligen inte talas om asylsökande barn. På vilket sätt kommer den här propositionen att förbättra situationen för de asylsökande barnen?

Jag har en fjärde och sista fråga som interpellationssvaret ger upphov till. Morgan Johansson säger att det pågår ett arbete vad gäller ensamkommande barn. Det är alldeles riktigt. Men eftersom det pågår ett arbete vad gäller asylsökande barn i stort så kommer inga ytterligare åtgärder. Min fråga är då: Vilket ytterligare arbete, förutom det arbete som pågår vad gäller ensamkommande barn, pågår i Regeringskansliet? Det står ju i interpellationssvaret att det pågår ett arbete för att förbättra situationen för asylsökande barn i allmänhet.

Anf. 29 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag har ett par synpunkter i den här interpellationsdebatten.

Den ena är att det flera gånger sägs i statsrådets svar att det är viktigt att reda ut vem som har ansvaret och hur man använder det. Statsrådet säger också att det finns oklarheter och att man har kunnat tolka regelverket på flera olika sätt. Sedan kommer detta om att det pågår ett arbete i Regeringskansliet för att reda ut ansvaret, var det ligger och vilket syfte man har med att förbättra situationen för de ensamkommande barnen. Socialstyrelsen och Migrationsverket har haft olika uppdrag, och de redovisas också i svaret.

Sedan säger statsrådet: Regeringen avser att återkomma i frågan. Jag är precis lika nyfiken som föregående talare. När då? Det arbete som ministern hänvisar till har ju pågått i över ett år. Det är ett arbete som handlar om barn – barn som far illa. Min uppfattning är att det inte duger att svara så, och säga att vi håller på att jobba och att vi återkommer. Det här är frågor som hastar!

Det skulle vara klädsamt om ministern i dag kunde tala om när regeringen tänker återkomma. Är det i vår, i sommar, i höst eller nästa år? När får vi beskedet?

Vi har pratat om propositionen *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer*. Vi moderater har i vårt motionssvar med anledning av propositionen talat om ensamkommande flyktingbarn, om flickor som kommer hit och är utsatta för *trafficking* och om den sortens problem som inte tas upp i propositionen eller i utredningen. Vi har krävt skyndsamma förslag till åtgärder, för det är så viktigt. Nog borde regeringen kunna titta på detta också!

Det är intressant att statsrådet tar upp propositionen. Vi ska ju snart ha den i kammaren. Men slutklämmen gör mig lite fundersam. Vi ska ta fram en nationell handlingsplan för barn- och ungdomsvård, säger statsrådet. Det kan ju vara bra att erinra om att det nu finns nio nationella

handlingsplaner som regeringen har initierat. Man kan ställa sig frågan: Är det handlingsplaner som löser de problem som ska lösas?

I propositionen föreslås en massa olika saker. Det är olika utredningar och uppdrag. Man lägger ut på BRÅ, man lägger ut på Socialstyrelsen och på alla möjliga. Vore det inte bättre om man genomförde den floran av förslag, utredningar och initiativ som man ska ta innan riksdagen ska ta ställning till ytterligare en handlingsplan?

Min konkreta fråga till statsrådet är: Är det inte bättre att genomföra målen på den väg som föreslås innan vi fastnar i ytterligare dokument-skrivande?

Anf. 30 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tror att vi kan göra många saker samtidigt. Vi kan genomföra de förslag som vi alldeles nyss har lagt fram och som baserar sig på två utredningar, LVU-utredningen och Barnmisshandelskommittén, och deras förslag. Det var det som vi gick fram med i den proposition som heter *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer*. Det fanns en lång rad förslag, bland annat om att utvidga anmälningsplikten till att också gälla kriminalvården och Medicinalverket. Vi skärpte straffen och satte in en ny straffskärpningsgrund. Vi ska lägga fram ett förslag om att ta fram speciella dödsfallsutredningar, det vill säga där barn faktiskt misshandlas till döds, för att ta reda på vad som har gått fel i samhället dessförinnan och så vidare. Det är en lång rad förslag.

I propositionen sade vi också att det här är en bra proposition, men att vi behöver göra mer. Vi har haft en socialtjänstlag i 20 års tid, och vi har inte under de åren på ett mer systematiskt sätt gått igenom hur den sociala barn- och ungdomsvården fungerar generellt sett i Sverige. Vi kände att vi måste göra det och försöka klara av det under mandatperioden. Då gör vi ungefär på samma sätt som vi gjorde med narkotikahandlingsplanen; vi tillsätter en utredning som lägger fram förslag om en handlingsplan. Magdalena Andersson säger att vi har antagit nio nationella handlingsplaner. Och visst har vi gjort det! De gäller narkotika, alkohol och en lång rad andra områden. Det är på det sättet vi arbetar. Nu gör vi på samma sätt här och tar fram en handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Men först ska vi ha en utredning på plats, och då måste riksdagen först besluta om propositionen och det hoppas jag att man gör på ett välvilligt sätt.

Detta *har* betydelse. Erik Ullenhag undrar varför det här står i slutet av mitt interpellationssvar och om vi inte negligerar asylsökande barn i propositionen och så vidare. Min ingångspunkt är att asylsökande barn har samma rättigheter att få växa upp i trygghet som alla andra barn har som vistas i Sverige. Så enkelt är det. Det innebär också att socialtjänsten har samma ansvar gentemot asylsökande barn som alla andra har. Det är samma lagstiftning som gäller. Nu gör vi förbättringar med den proposition som vi lade fram för någon månad sedan och sedan ytterligare med den nationella handlingsplanen. Detta kommer att innebära förbättringar för alla barn som är utsatta och som far illa. I den gruppen finns också de asylsökande barnen.

Vi fick en del slängar i frågan om när förslagen kommer från de utredningar som är på gång. Är det så att ni bara utreder och utreder? undrade man. Ja, det är så vi försöker jobba i statsmakterna. Först gör man

en utredning, sedan har man ett remissförfarande och efter det fattar man beslut om hur man ska gå vidare. De förslag och den utredning som ni nu far efter är den som i huvudsak gjordes av Socialstyrelsen. Den handlar om förbättringar i mottagandet av barn från annat land som kommer till Sverige utan medföljande legal vårdnadshavare. I den utredningen finns en rad förslag, bland annat ett nytt institut med företrädare för ensamkommande barn med mer långtgående ansvar än vad dagens gode män har. Där finns också förslag när det gäller rekrytering och utbildning av gode män, förslag om hur gränsdragningen mellan Migrationsverket och kommunerna ska ske och så vidare.

Vi håller alltså på att jobba med det här, men det finns också en finansieringsfråga framför allt gentemot kommunerna. Vi försöker från socialdemokratins sida se till att ha sociala reformer finansierade när de genomförs.

Anf. 31 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! De asylsökande barnen är ingen homogen grupp. Varje barn som individ har sina speciella behov. Det de har gemensamt är att de har tvingats fly och komma till ett främmande land. Många barn har föräldrar som är trygga och har förmåga att ta hand om barnen. Men de barn som kommer i kontakt med de sociala myndigheterna, barn som inte är en del av en familj, är barn som föräldrarna av olika skäl inte har förmåga att ta hand om. Jag har svårt att se att ensamkommande barn eller barn med föräldrar som till exempel ligger på psyksjukhus ska behöva bo på speciella institutioner. Det är viktigt att inte göra det misstag som man har gjort tidigare när det gäller andra barn. De här barnen ska bo i familjehem som har kompetens att ta hand om barnet – med språket, med den kulturella bakgrunden och med den miljö som barnet behöver.

Det är ganska många barn som kommer hit som ensamkommande barn. Risken är uppenbar att de bor på ett gruppboende, grupphem eller vad man kallar det. De har olika språk, olika bakgrund. De behandlas som en grupp och det blir väldigt svårt. De behöver individuellt omhändertagande.

Vi är inte överens om att de här barnen har det så bra i Sverige som vi skulle önska. Det finns många massmedierapporter. Man kan inte bara gå på massmedierna. Sedan jag började i riksdagen har jag intresserat mig för just den här gruppen barn. Jag kommer från trakter där vi inte har många invandrarbarn. Det är när jag har kommit hit ner som jag har diskuterat det. Jag har träffat barnen här och deras föräldrar. Jag har hört deras berättelser. Jag har lyssnat på deras advokater. De har inte samma möjligheter och rättigheter som grupp. Många individer far illa. Jag har otaliga exempel på det. Det ska vi inte ta upp i kammaren, för det är inte ett forum för enskilda exempel.

De här barnen skulle behöva ha en egen företrädare som inte är socialtjänst eller någon på Migrationsverket. Det behövs någon som kan tolka, som kan deras språk och som kan följa barnen och säga: Den här veckan mår barnet väldigt dåligt, det regredierar och kan inte fatta beslut. Nästa vecka kanske barnet är sig självt igen och kan vara med och fatta beslut. De här barnen är väldigt sköra.

Jag välkomnar att vi ska få en nationell handlingsplan för den här delen av verksamheten. Jag hoppas och tror att man i den nationella handlingsplanen kommer att lägga särskild vikt vid de här barnen och deras situation och förbättra kvaliteten på omhändertagandet, precis som man ska förbättra kvaliteten på omhändertagandet av andra barn och deras liv här i Sverige.

Anf. 32 ERIK ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag fick inte speciellt mycket svar på de frågor jag ställde. På ett par frågor fick jag inte alls svar och på andra svar som inte var speciellt tillfredsställande. Jag ska försöka koncentrera mig på ett par frågor som är viktiga.

Den första frågan är frågan om verkligheten, som Morgan Johansson inte besvarar. Delar du min uppfattning, barnpsykologers uppfattning och ett antal flyktingorganisationers och Rädda Barnens uppfattning om att asylsökande barns problem inte bara beror på upplevelser i hemlandet? De skapas också i huvudsak av ett dåligt flyktingmottagande i Sverige. Är vi överens om den verklighetsbeskrivningen, Morgan Johansson? Det är en bra start, att vara överens om verklighetsbeskrivningen.

Det är klart att man kan raljera med en opposition som klagar på att regeringen utreder. Vi är ganska trötta på utredande på flyktingpolitikens område om att göra den mer humanitär. I höstas och förra våren kunde man höra Jan O Karlsson säga att frågan om de asylsökande barnen är en prioriterad fråga som ska behandlas skyndsamt. I dag svarar Morgan Johansson att regeringen avser att återkomma i frågan. Det känns nästan som om man backar från vad man tidigare har utlovat.

Det finns en rad exempel: Jan O Karlsson talade hela förra året om ett vidgat flyktingbegrepp. Han lovade det i valrörelsen. Utredningen skulle vara färdig i oktober. Nu har det kommit ett besked i riksdagen att det inte blir någon utredning alls. Det blir inget vidgat flyktingbegrepp som omfattar kön och sexuell läggning. Det är väl inte så konstigt att vi från oppositionens sida hyser en viss oro.

Det handlar också om propositionen om särskilt utsatta barn. I Morgan Johanssons interpellationssvar står det: "Det råder ingen tvekan om att många asylsökande barn har svåra erfarenheter med sig när de kommer till Sverige." Alldeles riktigt. För mig innebär detta att det är särskilt utsatta barn som borde omfattas av propositionen med särskilda skrivningar. Nu säger Morgan Johansson att de omfattas generellt. Men det finns inga resonemang om just den gruppen i propositionen. Är det en miss från regeringens sida? Innebär det att vi får bifall till de motioner vi har väckt om att lyfta in skrivningar om asylsökande barn?

Anf. 33 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Man ska inte recensera varandra i talarstolen. Det är inte uppfostrat att göra det. Men jag får lov att säga att det svar som ministern gav inte renderar mer än ett IG, tyvärr. Det är inget svar utan en redovisning av olika planer som man håller på med och som ska komma. Men vi får inget svar på när de kommer. Det duger inte. Svaret blir att man avser att återkomma. Det hjälper inga barn. Det hjälper inte dem som har det svårt. Det hjälper inte dem som jobbar på flyktingförläggningar. Det hjälper inte frivilligorganisationerna. Vi måste veta vad som ska göras.

Det är trist att behöva konstatera att den minister som skulle ha kunnat vara en handlingens man föredrar att vara en planernas man.

Anf. 34 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är handlingsplaner vi talar om – planer för handling. Det är precis så vi arbetar sedan några år tillbaka. När man vill göra någonting lägger man fram en handlingsplan. Sedan ser man till att finansiera det man vill göra. Det är det jag efterlyser från oppositionen. Det är oerhört lätt att säga: Vi ska göra det och det och det. De förslagen ska komma nu, helst i går. Sedan frågar vi: Hur ska ni betala det? Då står Moderaterna där med sina skattesänkningar, helt tomhänta, och Folkpartiet likadant.

Man råkar ut för det ibland på regeringssidan, att man blir skälld för att man inte kommer med förslag. I nästa andetag frågar man var utrymmet finns: Var är finansieringen?

Vi är beredda att gå fram med sociala reformer. Vi gör också det oavbrutet. Men vi har varit oerhört medvetna om att det gäller att se till att ha finansieringen klar när reformerna kostar pengar. Där har man dessvärre ibland brustit från oppositionens sida.

I den utredning som nu är klar framförs förslag på det område som Gunilla Wahlén var inne på, nämligen att det ska finnas en särskild företrädare för de här barnen. Det finns också en lång rad andra förslag. De förslagen bereder vi som vanligt. Vi lägger fram förslag när vi är framme och också har finansiering. Det är Utrikesdepartementet som är huvudberedande departement för de här förslagen, naturligtvis i nära samarbete med Socialdepartementet.

Ni kan vara övertygade om att vi från vår sida kommer att fortsätta att uppmärksamma frågorna och driva dem vidare. Men jag kommer inte att göra det därför att ni säger att vi borde ha gjort detta redan i går eller så fort som möjligt. Det gäller att se till att beredningsordningen respekteras och att vi har en finansiering framme.

Erik Ullenhag ställer en fråga som rör sig mer om retorik än politik. Han frågar: Varför nonchalerar ni de asylsökande barnen i propositionen? Det gör vi inte. Vad jag säger är att vår ingång är att socialtjänsten ansvarar för alla utsatta barn. De instrument som finns och åtgärder som kan vidtas omfattar alla. Också asylsökande barn har samma rättigheter som alla andra att växa upp i trygghet.

Erik Ullenhag försöker få det till att det är Sveriges fel att de här barnen är utsatta. Så långt vill jag inte gå. Även om det säkert brister på ett eller annat område kan man inte hävda att det är det svenska flyktningmottagandets fel att barnen är utsatta i de fall de är det. Då hårdrar man det hela lite väl mycket.

Jag skulle över huvud taget vilja efterlysa en smula mer ödmjukhet från oppositionens sida när de själva egentligen inte har några förslag att komma med. Det är väldigt lätt att angripa regeringen och säga att den inte kommer fram fort nog med de förslag som finns.

Anf. 35 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Jag lovar att respektera regeringsordningen, och jag frångår den inte när jag tar upp frågan om att det är kommunernas ansvar, socialtjänstens ansvar, och anser att de kan göra saker redan i dag.

Tillsynsmyndigheterna bör bli mera uppmärksamma på att göra en tillsyn kring dessa frågor. Då tror jag att man också kommer att få större anledning att vidta åtgärder.

Naturligtvis är det inte svenska myndigheters fel att de här människorna har varit tvungna att fly. Det är inte vårt fel att de far illa och kommer hit. Men det vi kan göra för att underlätta för dessa barn är att ge dem en trygghet, en bas, att leva vidare på, antingen här eller i deras ursprungsländer när de kommer tillbaka dit.

Det betyder att vi måste vara mycket mera lyhörda för de här barnen. De vet att det inte är svenska myndigheters fel att de bor här. De far illa av lång väntan, av dåligt bemötande, av hur de blir behandlade. Om de i stället får ett bra bemötande och en bra behandling av dem som de möter i det svenska samhället ger vi dem förutsättningarna för att få en bra tillvaro. Därför tycker jag att det är viktigt att dessa barn uppmärksammas och finns med i den nationella handlingsplanen. Vi måste redan i dag verkligen titta på hur det ser ut och se till att tillsynsmyndigheterna uppmärksammar frågan skarpt.

Jag vill tacka mina kamrater för debatten.

Anf. 36 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag kan avslutningsvis säga, när det gäller den allra sista punkten som Gunilla Wahlén tog upp, att det är viktigt att inte bara döma utifrån massmedieuppgifter. Ätminstone från riksdagens och regeringens sida bör vi använda oss av de tillsynsmyndigheter som vi har och i första hand fråga dem hur det egentligen står till i de olika regionerna.

Vi gjorde inför den här interpellationsdebatten en genomgång och gick ut till länsstyrelserna och frågade hur de arbetar med att ta hand om asylsökande barn. Vi fick svar från många som redovisade åtgärder riktade mot just dessa barn i deras regioner. I Rinkeby har man tagit fram en metod och en handbok för att hjälpa kommunerna. I Västra Götaland har man byggt upp ett regionalt nätverk med personal från flyktingförläggning, socialtjänst, vuxenpsykiatri och så vidare. På Gotland har man ett mycket gott samarbete mellan Migrationsverket, kommunen och socialtjänsten just i fråga om de asylsökande barnen. I Kalmar län är man noga med att från socialtjänsternas sida i de olika kommunerna i länet uppmärksamma de asylsökande barnen så att de verkligen ses av socialtjänsten i respektive kommun.

Man ska alltså inte bara måla en nattsvart bild. Man måste se att det också händer mycket positiva saker i dessa verksamheter.

Det är viktigt att poängtera att om man vill diskutera flyktingpolitik så här generellt ska man nog vända sig till Jan O Karlsson. Jag har ansvaret för socialtjänsten, och jag ser att där finns brister, men då gäller det att åtgärda dem på ett systematiskt och gott sätt. Den nationella handlingsplanen, som vi är på väg att få fram, är en pusselbit i det arbetet. Först görs nu en utredning och därefter tas en handlingsplan fram.

Tack än en gång för denna interpellationsdebatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2002/03:K5 till konstitutionsutskottet
2002/03:MJ18 och MJ19 till miljö- och jordbruksutskottet
2002/03:T1–T7 till trafikutskottet
2002/03:L13 och L14 till lagutskottet
2002/03:Fi9 och Fi10 till finansutskottet

9 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 2002/03:KU15 och KU19
Näringsutskottets betänkande 2002/03:NU6
Lagutskottets betänkanden 2002/03:LU9 och LU10
Socialutskottets betänkande 2002/03:SoU9
Utbildningsutskottets betänkanden 2002/03:Ubu9 och Ubu10

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av skr. 2002/03:60 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2002
2002/03:U5 av Carl B Hamilton m.fl. (fp)

med anledning av skr. 2002/03:83 Sverige i Förenta nationerna
2002/03:U6 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)
2002/03:U7 av Rosita Runegrund m.fl. (kd)
2002/03:U8 av Carl B Hamilton m.fl. (fp)

Finansutskottets betänkanden
2002/03:FiU13 Statens personalpolitik
2002/03:FiU14 Styrning av försvarets fastigheter och anläggningar
2002/03:FiU17 Förlängning av Sveriges deltagande i IMF:s Nya lånearrangemang, NAB

Utrikesutskottets betänkande
2002/03:UU16 Irakkonflikten och FN-stadgans våldsförbud

Kulturutskottets betänkande
2002/03:KrU6 Radio- och TV-frågor

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2002/03:AU5 Arbetsmiljö

11 § Anmälan om interpellationer

Prot. 2002/03:82
1 april

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 28 mars

2002/03:259 av *Kalle Larsson* (v) till statsrådet Jan O Karlsson
Självordsrisk enligt utlänningslagen

2002/03:260 av *Erik Ullenhag* (fp) till utrikesminister Anna Lindh
Svensk Kubapolitik

den 31 mars

2002/03:261 av *Martin Andreasson* (fp) till justitieminister Thomas
Bodström

Partnerskapslagens anknytningskrav

2002/03:262 av *Per Landgren* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Folkrettens grund

den 1 april

2002/03:263 av *Per Westerberg* (m) till näringsminister Leif Pagrotsky
Utsläppsrätterna och basindustrin

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 8 april.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 28 mars

2002/03:740 av *Elina Linna* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Funktionshindrade kvinnors utsatthet

den 31 mars

2002/03:741 av *Carina Hägg* (s) till socialminister Lars Engqvist
Barnmorskor och medicinsk abort

2002/03:742 av *Christer Nylander* (fp) till finansminister Bosse Ring-
holm

Minskat intresse för högre studier

Fråga 2002/03:740 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens
snabbprotokoll tisdagen den 1 april.

Frågorna 2002/03:741 och 742 redovisas i bilaga som fogats till riks-
dagens snabbprotokoll tisdagen den 8 april.

Prot. 2002/03:82
1 april

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 26 mars

2002/03:681 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Valdeltagande bland arbetssökande

2002/03:697 av *Luciano Astudillo* (s) till statsrådet Mona Sahlin
Professionell boxning

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 1 april.

14 § Kammaren åtskildes kl. 15.55.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
3 § Meddelande om frågestund.....	1
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
5 § Svar på interpellation 2002/03:203 om spelberoende	2
Anf. 1 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	2
Anf. 2 ANNELIE ENOCHSON (kd)	3
Anf. 3 LARS-IVAR ERICSON (c)	4
Anf. 4 GUNILLA WAHLÉN (v)	5
Anf. 5 KENT OLSSON (m)	5
Anf. 6 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	6
Anf. 7 ANNELIE ENOCHSON (kd)	7
Anf. 8 LARS-IVAR ERICSON (c)	8
Anf. 9 GUNILLA WAHLÉN (v)	8
Anf. 10 KENT OLSSON (m)	9
Anf. 11 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	9
Anf. 12 ANNELIE ENOCHSON (kd)	10
Anf. 13 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	11
6 § Svar på interpellation 2002/03:215 om vården av missbrukare.....	11
Anf. 14 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	11
Anf. 15 ULF NILSSON (fp).....	12
Anf. 16 ULRIK LINDGREN (kd).....	13
Anf. 17 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	14
Anf. 18 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	15
Anf. 19 ULF NILSSON (fp).....	16
Anf. 20 ULRIK LINDGREN (kd).....	17
Anf. 21 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	18
Anf. 22 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	18
Anf. 23 ULF NILSSON (fp).....	19
Anf. 24 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	20
Anf. 25 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	20
7 § Svar på interpellation 2002/03:243 om socialtjänstens ansvar för asylsökande barn	20
Anf. 26 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	20
Anf. 27 GUNILLA WAHLÉN (v)	22
Anf. 28 ERIK ULLENHAG (fp).....	23
Anf. 29 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	24
Anf. 30 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	25
Anf. 31 GUNILLA WAHLÉN (v)	26
Anf. 32 ERIK ULLENHAG (fp).....	27
Anf. 33 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	27
Anf. 34 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	28
Anf. 35 GUNILLA WAHLÉN (v)	28
Anf. 36 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	29

Prot. 2002/03:82
1 april

8 § Hänvisning av ärenden till utskott	30
9 § Förnyad bordläggning.....	30
10 § Bordläggning.....	30
11 § Anmälan om interpellationer	31
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	31
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	32
14 § Kammaren åtskildes kl. 15.55.	32

